

Antoni Kakareko

Kolekcje warsztatowe dotyczące problematyki kulturalno-literackiej na Wybrzeżu Gdańskim i Pomorzu

---

Acta Cassubiana 9, 76-85

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

poinformować o możliwości internetowej skorzystania z części już zinwentaryzowanego zasobu spuścizny. Opracowane materiały są bowiem od pewnego czasu systematycznie skanowane i będą udostępnione w specjalnej witrynie na stronie internetowej Biblioteki (www.bg.univ.gda.pl). Uruchomienie tejże strony planowane jest w pierwszym kwartale 2008 r. W momencie pisania niniejszego tekstu (listopad r. 2007) został już w tej formie udostępniony (w postaci wystawy online) zbiór dotyczący księdza Bernarda Sychty. W ten sposób Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego wpisała się w obchody (przypadającej w r. 2007) setnej rocznicy jego urodzin i dwudziestej piątej rocznicy śmierci. Z prezentacją powyższą można się zapoznać pod adresem internetowym: <http://cassubiana.bg.univ.gda.pl/kolekcje/sychta.html>

Antoni Kakareko

Antoni Kakareko

Kolekcje warsztatowe dotyczące problematyki kulturalno-literackiej na Wybrzeżu Gdańskim i Pomorzu

Prezentowany niniejszym zespół materiałów spuścizny Andrzeja Bukowskiego, obejmujący blok jednostek inwentarzowych **Rs II 496-576**, jest w pewnym sensie niejako kontynuacją problematyki kulturalno-literackiej zawartej w dwóch zespołach poświęconych literaturze kaszubskiej, a opisanych już przeze mnie w tomach 5 i 8 „Acta Cassubiana”¹. I jak już wyżej (we wstępie ogólnym) zaznaczyłem, stanowi on opracowany zasób kartonu XVII spuścizny. Zakres treściowy przedstawianych materiałów jest bardzo szeroki i obejmuje wiele aspektów życia kulturalno-literackiego na opisywanym obszarze. Zdecydowanie dominują w nim jednak cztery tematy: „**Literackie spotkania z Wybrzeżem Gdańskim w XIX w.**” (sygn. Rs II Rs II 496-500), „**Ośrodki życia kulturalno-literackiego na Pomorzu**

---

¹ *Literatura Pomorza i Kaszub*, [w:] A. Kakareko, *Z prac nad spuścizną Andrzeja Bukowskiego... Kolekcje warsztatowe dotyczące, czasopiśmiennictwa, literatury oraz biografistyki i leksykografii...*, „Acta Cassubiana”, t. V, 2003, s. 106-112; *Problematyka kulturalno-literacka*, [w:] A. Kakareko, *Z prac... Kolekcje warsztatowe dotyczące pomorsko-kaszubskiej problematyki regionalnej*, „Acta Cassubiana”, t. VIII, 2006, s. 156-163.

w latach 1920–1939” (sygn. Rs II 501-513/1), „Środowisko literackie w Wolnym Mieście Gdańsku 1920–1939” (sygn. Rs II 513/1-519) oraz „Życie kulturalne i literackie Gdyni w latach 1920–1939” (sygn. Rs II 520-535). Sporo materiałów dotyczy też postaci i twórczości **Stefana Żeromskiego** (sygn. Rs II 547-554) i **Deotymy** (sygn. Rs II 555-556) oraz szeregu innych wybitnych postaci życia kulturalno-literackiego, związanych w różny sposób z Pomorzem Gdańskim. Prezentowany zespół zawiera też wiele pomniejszych tematów, które zostaną przedstawione w trakcie ich opisywania w dalszej części tego szkicu.

Wiek dziewiętnasty to okres, któremu Andrzej Bukowski poświęcił wiele lat swojej bogatej twórczości, czego efektem są liczne prace. Jedną z ważniejszych: **Literackie spotkania z Wybrzeżem Gdańskim w XIX wieku**, powstała w drugiej połowie lat osiemdziesiątych, została wydrukowana w jubileuszowym, pięćdziesiątym tomie „Rocznika Gdańskiego”². Publikowany tekst jest rozbudowaną wersją referatu, wygłoszonego przez autora w siedzibie Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, w styczniu 1988 r. Omawiany zespół jego spuścizny zawiera zarówno rękopis konspektu³ i tekstu prelekcji⁴, również w wariantcie odpisu z taśmy magnetofonowej⁵, jak i rękopis⁶ wersji drukowanej we (wspomnianym wyżej) numerze „Rocznika Gdańskiego”, wraz z nadbitką tejże publikacji⁷ oraz maszynopisem recenzji Józefa Bachórze⁸. Sygnatura **Rs II 498** zawiera bogate materiały warsztatowe (wycinki prasowe, notatki i fiszki bibliograficzne oraz źródłowe) dotyczące 25 postaci⁹, zwłaszcza ich pobytu w Gdańsku i okolicach oraz korespondencję związaną z opracowaniem powyższego tematu¹⁰. Z omawianą tematyką wiąże się też zbiór rękopiśmiennych notatek bio-bibliograficznych i roboczych konspektów, sporządzonych przez A. Bukowskiego z myślą o pracy: „**Gdańskie ognia. Cz. 1: Gdańskie spotkania literackie XIX i XX w.**”¹¹.

² Tom L 1990 Jubileuszowy Zeszyt 2, druk 1992, s. 5-67.

³ Sygn. Rs II 496/1, k. 29.

⁴ Sygn. Rs II 496/2, k. 25.

⁵ Sygn. Rs II 496/3, k. 21 (k. 14-19 w rękopisie, pozostałe k. w maszynopisie).

⁶ Sygn. Rs II 497/1, k. 112.

⁷ Sygn. Rs II 497/2, s. 67.

⁸ Sygn. Rs II 497/3, k. 4.

⁹ Michał Andriolli, Konstancja Biernacka, Deotyma (Jadwiga Łuszczewska), Felicjan Faleński, Wiktor Gomulicki, Aleksander Grylewski, Klementyna z Tańskich Hoffmanowa, Oskar Kolberg, Maria Konopnicka, Zygmunt Krasiński, Józef Ignacy Kraszewski, Tadeusz Krępowiecki, Teofil Lenartowicz, Jan Matejko, Julian Ursyn Niemcewicz, Or-Ot (Artur Oppman), Wincenty Pol, Jan Rymarkiewicz, Henryk Sienkiewicz, Wacław Sieroszewski, Tomasz Święcki, Stanisław Tarnowski, Michał Wyszkowski, Narcyza Żmichowska.

¹⁰ Sygn. Rs II 499.

¹¹ Rs II 500.

W r. 1986 ukazał się tom XLVI „Rocznika Gdańskiego” zatytułowany: „**Kultura umysłowa i literacka na Pomorzu w latach 1920–1939**, pod redakcją Andrzeja Bukowskiego”. Autorstwa wyżej wymienionego były w tym woluminie: wstęp oraz dwa opracowania tematyczne: *Ośrodki życia kulturalno-literackiego na Pomorzu w latach 1920–1939*¹² i *Środowisko literackie w Wolnym Mieście Gdańsku w latach 1920–1939*¹³. Wspomniany tom był niejako owocem sesji naukowej pod tym samym tytułem, która odbyła się dwa lata wcześniej, w dn. 3-4 XII 1984 r. Organizatorem jej był Zakład Historii Literatury i Kultury Pomorza XIX i XX wieku, funkcjonujący w ramach Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego, a kierowany przez Andrzeja Bukowskiego, który wygłosił na niej dwa referaty, opublikowane później w wersji rozszerzonej we (wspomnianym wyżej) 46 tomie „Rocznika Gdańskiego”. Prezentowany w niniejszym opracowaniu zespół jego spuścizny zawiera autografy oraz maszynopisy tekstów (wraz z obszernym materiałem warsztatowym), dotyczących zarówno sesji z 1984 r., jak i omawianego tomu „Rocznika Gdańskiego”. Autograf wstępu A. Bukowskiego do tegoż numeru „Rocznika Gdańskiego” zawiera sygnatura **Rs II 501**. Pod sygnaturą **Rs II 513/1** znajdziemy zaś broszurkę wydrukowaną metodą tzw. małej poligrafii z programem i tezami referatów wygłoszonymi na (wspomnianej już wyżej) sesji naukowej, poświęconej kulturze umysłowej i literackiej na Pomorzu w okresie międzywojennym¹⁴.

Odnosnie do pierwszego tematu Andrzeja Bukowskiego, poświęconego ośrodkom życia kulturalno-literackiego na Pomorzu w okresie międzywojennym, przedstawiany zespół gromadzi wiele wariantów opracowań wraz z bogatym materiałem warsztatowym. Znajdują się tutaj: rękopis¹⁵ i maszynopis¹⁶ artykułu, publikowanego w t. 46 „Rocznika Gdańskiego”, a także rękopis tezy i konspektu oraz notatek do referatu¹⁷, wygłoszonego na powyższy temat w r. 1984. Jest też maszynopis tezy i konspektu tegoż referatu¹⁸ oraz wersja drukowana (we wspomnianej już wyżej) broszurce¹⁹. Zespół zawiera również autograf²⁰ i maszynopis²¹ tekstu,

¹² Zob. s. 7-44.

¹³ Zob. s. 151-178.

¹⁴ Uniwersytet Gdański. Instytut Filologii Polskiej. Zakład Historii Literatury i Kultury Pomorza XIX i XX wieku, Sesja naukowa na temat: „Kultura umysłowa i literacka na Pomorzu 1920–1939”. Tezy referatów, Gdańsk 3-4 XII 1984, s. 36.

¹⁵ Sygn. Rs II 504, k. 45 (tekst), 7 (przypisy), 2 (streszczenie).

¹⁶ Sygn. Rs II 505, k. 48 (tekst), 9 (przypisy), 2 (streszczenie).

¹⁷ Sygn. Rs 502, k. 3 (tezy), k. 3 (konspekt), k. 20.

¹⁸ Sygn. Rs II 503, k.2 (tezy), k. 4 (konspekt).

¹⁹ Sygn. Rs II 513/1, s 3-4, zob. przypis 14.

²⁰ Sygn. Rs II 506, k. 29 (28-56) [tekst], k. 7 (6-12) [przypisy].

²¹ Sygn. Rs II 507, k. 32 (31-62) [tekst], k. 7 (VII–XIII) [przypisy].

napisanego z przeznaczeniem do większej całości, a poświęconego ośrodkom życia kulturalno-literackiego na Kaszubach (Kościerzyna, Kartuzy, Wejherowo, Chojnice) w okresie II Rzeczypospolitej. Dwie kolejne sygnatury (Rs II 508 i 509) gromadzą rękopiśmienne notatki i fiszki źródłowe oraz bibliograficzne, dotyczące omawianego zagadnienia.

Drugi wielki temat będący przedmiotem wieloletnich badań i studiów A. Bukowskiego, prezentowany przez niego także na sesji w r. 1984 oraz w 46 t. „Rocznika Gdańskiego”, dotyczy środowiska literackiego w Wolnym Mieście Gdańsku w l. 1920–1939. W omawianym zespole spuścizny znajdziemy liczne materiały i opracowania w powyższej kwestii. I tak sygn. **Rs II 513/2** oznaczono maszynopis konspektu referatu z r. 1984, zaś jego wersję drukowaną zawiera (sygnalizowane już wcześniej) wydawnictwo z materiałami sesyjnymi²². Jest też **autograf**²³ oraz **maszynopis wydawniczy**²⁴ tekstu artykułu przygotowywanego do publikacji w „Roczniku Gdańskim”. W zbiorze znajdują się również autografy konspektu²⁵, zakończenia²⁶ i streszczenia²⁷ artykułu oraz notatek roboczych²⁸. Bogato reprezentowany materiał warsztatowy (opracowania, notatki i fiszki bibliograficzne oraz źródłowe) dotyczący omawianego tematu zgrupowany został w bloku sygnatur Rs II 516-519. Na szczególną uwagę zasługuje koperta oznaczona sygnaturą **Rs II 516**, gromadząca fiszki biobibliograficzne dotyczące twórców, działaczy i organizatorów polskiego życia oświatowego, kulturalnego i literackiego w Wolnym Mieście Gdańsku przed r. 1939. Notatki te odnoszą się do: Tadeusza Łady Bieńkowskiego, Władysława Cieszyńskiego, Adama Czarkowskiego, Mieczysława Jarosławskiego, Edwina Jędrkiewicza, ks. Kamila Kantaka, Radosława Krajewskiego, Mieczysława Mistata, Mariana Mokwy, Jana Pietrzyckiego, Władysława Pniewskiego, Stanisławy Przybyszewskiej, Leona Przybyszewskiego, Emila Rueckera, M. Rymwida, Franciszka Sędzickiego, Jana Smotryckiego („Jotesa”), Alfreda Świerkosza, Kazimierza Szymańskiego, Michała Urbanka, Kazimierza Wiakowskiego, Mariusza Zaruskiego, Józefa Zawirońskiego, M. Zydlera.

„Cud urbanistyczno-gospodarczy” II Rzeczypospolitej, jakim była Gdynia, a zwłaszcza życie kulturalno-literackie w tym mieście, stanowiło kolejny wielki przedmiot badań, studiów i twórczości Andrzeja Bukowskiego. W r. 1979 pod

---

²² Sygn. Rs II 513/1, s. 20-21; zob. przypis 14.

²³ Sygn. Rs II 514, k. 50 [tekst], 3 (33-35) [uzupełnienie tekstu] VIII [przypisy].

²⁴ Sygn. Rs II 515, k. 49 [tekst, między k. 48 a 49 dwie k. rkps], IX [przypisy], 3 (33-35) [uzupełnienie].

²⁵ Sygn. Rs II 510/1, k. 2.

²⁶ Sygn. Rs II 510/2, k. 3.

²⁷ Sygn. Rs II 511, k. 2.

²⁸ Sygn. Rs II 512, k. 12.

auspicjami Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, w wydawnictwie „Ossolineum” ukazała się pod jego redakcją publikacja zbiorowa: *Gdynia: sylwetki ludzi, oświata i nauka, literatura i kultura*. Za tę publikację otrzymał Bukowski nagrodę miasta Gdyni za rok 1979. W okolicznościowym dyplomie napisano m.in., iż „książka ta jest cennym źródłem informacji o przeszłości i dorobku społeczno-kulturalnym naszego miasta...” Cytowany dyplom wraz z pamiątkową fotografią i wycinkami prasowymi z uroczystości wręczenia nagrody²⁹ oraz recenzjami nagrodzonej publikacji³⁰ znajduje się w omawianym zbiorze pod sygn. **Rs II 522/1**.

Książka powyższa³¹ powstała z okazji jubileuszu 50-lecia nadania praw miejskich Gdyni, miała pierwotnie stanowić specjalny tom „Rocznika Gdańskiego”, którego jednak nie udało się wprowadzić do planu wydawniczego na rok 1976. W piśmie GTN informującym A. Bukowskiego o decyzji odmownej napisano, „że na kolejne pismo Gdańskiego Towarzystwa Naukowego dotyczące włączenia dodatkowo do planu wydawniczego na rok 1977, zaległego tomu? „Rocznika Gdańskiego”, Biuro Wydawnictw i Bibliotek PAN odpowiedziało negatywnie, sugerując jednocześnie możliwość wydania materiałów poświęconych 50-leciu Gdyni jako publikacji zwartej. Dofinansowania tej pozycji ze względu na treść powinien się podjąć Urząd Wojewódzki w Gdańsku w oparciu o uchwałę 236 Rady Ministrów z dnia 12 X 1973 r.”³² Korespondencję wydawniczą oraz dokumentację dotyczącą przygotowywania wspomnianego tomu oznaczono sygnaturą **Rs II 523**. Kolejna sygnatura **Rs II 524** gromadzi korespondencję A. Bukowskiego z autorami prac i recenzentami tychże w powyższym wydawnictwie³³. W prezentowanym zespole znajduje się również bogata dokumentacja wydawnicza odnośnie do samej publikacji wraz z obfitym materiałem warsztatowym A. Bukowskiego, dotyczącym szczególnie (zawartego w omawianej książce) jego studium: *Życie kulturalne i literackie Gdyni w latach 1920–1939*. Rękopis³⁴ i maszynopis³⁵ oraz odbitkę druku³⁶ tego

²⁹ Sygn. Rs II 522/2.

³⁰ Sygn. Rs II 522/3.

³¹ *Gdynia: Sylwetki ludzi, oświata i nauka, literatura i kultura*, pod red. Andrzeja Bukowskiego, Gdańsk: Gdańskie Towarzystwo Naukowe. Wydział I Nauk Społecznych i Humanistycznych; Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 1979, s. 439.

³² Pismo GTN do A. Bukowskiego z dn. 22 marca 1976 r., sygn. Rs II 523.

³³ Listy i pisma dotyczą nstp osób: Jan Kucharski, Ryszard Karwacki, Klemens Trzebiatowski, Wiktor Frąckowiak, Mieczysław Widernik, Zbigniew Binerowski, Kazimierz Tymecki, Czesław Ciesielski, Kazimierz Chruściński, Andrzej Ropelewski, Aurelia Polańska, Bolesław Polkowski, Przemysław Smolarek, Stanisław Gierszewski, Zygmunt Brocki, Władysława Baczyńska, Henryk J. Jabłoński, Ewa Rutkiewicz.

³⁴ Sygn. Rs II 520/1, k. 78 [tekst], 19 [przypisy].

³⁵ Sygn. Rs II 520/2, k. 94.

³⁶ Sygn. Rs II 520/3, s. 91-189.

artykułu znajdziemy pod sygnaturą **Rs II 520**. Jest również maszynopis³⁷ pierwszej wersji artykułu Bolesława Kasprowicza: „Twórca Gdyni prof. dr h.c. inż. Eugeniusz Kwiatkowski i jego ludzie”³⁸ z rękopisem przypisów³⁹ oraz korespondencją wydawniczą⁴⁰ dotyczącą korekty i recenzji tego tekstu. Obszerny i niezwykle interesujący zbiór rękopiśmiennych opracowań, notatek i fiszek źródłowych oraz bibliograficznych A. Bukowskiego, związany z powyższym tematem, gromadzą sygnatury Rs II 525 oraz 526. W tej ostatniej znajdziemy materiały dotyczące prasy oraz bibliografii czasopism gdyńskich. Pokażną część zbioru warsztatowego odnoszącego się do omawianej wyżej publikacji stanowi materiał ilustracyjny w postaci fotografii i fotokopii. Został on opracowany z podziałem na szereg grup tematycznych: Gdynia przed r. 1939⁴¹, wrzesień 1939 i początki okupacji niemieckiej (wysiedlenia ludności polskiej z Gdyni)⁴², osoby indywidualne⁴³, fotografie zbiorowe⁴⁴, reprodukcje prasy (winiety tyt.) i publikacji książkowych (karty tyt.)⁴⁵, mikrofilm z reprodukcjami z „Tygodnika Ilustrowanego”⁴⁶ (z kartoteczką opisów poszczególnych klatek⁴⁷) oraz reprodukcje fot. z „Archiwum Ludzi Morza”⁴⁸. Sygnatura Rs II 534 zawiera wykazy ilustracji do poszczególnych artykułów⁴⁹, zaś w następnej jednostce inwentarzowej (Rs II 535) znajduje się korespondencja A. Bukowskiego, dotycząca materiału ilustracyjnego do omawianej publikacji.

Zakres tematów, będących przedmiotem zainteresowań Andrzeja Bukowskiego w kwestiach problematyki kulturalno-literackiej na Pomorzu Gdańskim był szeroki. Blok jednostek inwentarzowych **Rs II 536-546** zawiera szereg opracowań oraz materiałów roboczych i źródłowych. I tak w zbiorze znajduje się rękopis⁵⁰

---

³⁷ K. 51.

³⁸ Sygn. Rs II 521.

³⁹ K. 3.

⁴⁰ 12 jedn.

⁴¹ Sygn. Rs II 527, 8 fot.

⁴² Sygn. Rs II 530, 13 fot.

⁴³ Sygn. Rs II 528, 34 fot.

⁴⁴ Sygn. Rs II 529, 10 fot.

⁴⁵ Sygn. Rs II 531, 24 fot. + fotokopia tekstu rkps S. Żeromskiego, Smętek w wiośnianej dolinie z 9 IX 1921 r., sygn. Rs II 531/25.

⁴⁶ Sygn. Rs II 532.

⁴⁷ 18 k.

⁴⁸ Sygn. Rs II 533, 4 fot. + 1 kserokopia.

⁴⁹ Na wykazie il. do art. Wiktora Frąckowiaka („Szkolnictwo ogólnokształcące i oświata pozaszkolna w Gdyni okresu międzywojennego 1918–1939”) naklejono fotografie dwóch szkół gdyńskich z końca lat dwudziestych.

⁵⁰ Sygn. Rs II 536/1, k 7.

i maszynopis⁵¹ artykułu „X wieków Gdańska” z r. 1962⁵² oraz pokaźna kolekcja materiałów źródłowych, dotyczących Gdańska w latach zaborów, a stanowiących warsztat roboczy do opracowania tego okresu w przygotowywanej monografii zbiorowej „Gdańsk – przeszłość – sztuka – kultura”⁵³. Autograf⁵⁴ tekstu „Muza poetycka za kratami Cytadeli Gdańskiej”, napisanego z okazji setnej rocznicy powstania styczniowego oraz materiał warsztatowy⁵⁵ zebrany przez autora do tego opracowania zawiera sygn. Rs II 538. Kolejne tematy występujące w omawianym bloku jednostek inwentarzowych to: „Literatura Wybrzeża Gdańskiego 1945–1949/50”⁵⁶, „Bibliografia literatury Gdańska i Ziemi Gdańskiej 1945–1975”⁵⁷, „Krytyka literacka na Wybrzeżu Gdańskim”⁵⁸. Andrzej Bukowski interesował się też życiem kulturalnym dawnego Sopotu. Zainteresowania te odzwierciedlają obecne w zbiorze teksty i materiały warsztatowe dwóch opracowań: „Sopot, anno... Z dawnych sopockich impresji literackich”⁵⁹ oraz „»Fale« Sopockie pismo artystyczno-literackie (1925–1928)”⁶⁰. Sygnalizowaną grupę inwentarzową zamykają ciekawe notatki rękopiśmienne dotyczące Stanisławy Fleszarowej Muskat⁶¹ i Instytutu Bałtyckiego⁶² oraz fotokopie listów Gustawa Gizewiusza i Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza⁶³.

Kolejny blok sygnaturowy **Rs II 547-554** dotyczy postaci i twórczości Stefana Żeromskiego, zwłaszcza zaś jego związków z Wybrzeżem Gdańskim. W jednostce inwentarzowej Rs II 547 znajdziemy trzy opracowania A. Bukowskiego: „Obchody

⁵¹ Sygn. Rs II 536/2, k. 10.

⁵² Był publikowany w tygodniku „Prawo i Życie”, 1962, nr 15.

⁵³ Sygn. Rs II 537.

⁵⁴ K. 7.

⁵⁵ Na uwagę zasługuje znajdujący się w tym zbiorze materiałów warsztatowych maszynowy zapis wypowiedzi A. Bukowskiego w kwestii genezy ruchu filomackiego, k.3.

⁵⁶ Sygn. Rs II 542: materiały warsztatowe. Na uwagę zasługuje dwukartkowy rękopis: „Kronika życia literackiego na Wybrzeżu w latach 1945–1948”.

⁵⁷ Sygn. Rs II 543: korespondencja dotycząca przygotowywanej publikacji.

⁵⁸ Sygn. Rs II 544: konspekt przygotowywanej pracy, maszynopis, k.1.

⁵⁹ Sygn. Rs II 540: Rękopis opracowania (k. 15), fragment maszynopisu (karty 7 i 8) oraz wycinek z „Wieczoru Wybrzeża” (16 II 1966) ze szkicem Sławomira Siereckiego „Sopot lawendą pachnący”.

⁶⁰ Sygn. Rs II 541: rękopis z fragm. tekstu i notatkami roboczymi, k. 10 oraz maszynopis tekstu opracowania, k. 12 [tekst], III [przypisy].

⁶¹ Sygn. Rs II 546: fragment rękopisu z pytaniami A. Bukowskiego do pisarki podczas planowanej rozmowy, k. 3.

⁶² Sygn. Rs II 545: notatki rękopiśmienne do przygotowywanej recenzji monografii Bernarda Piotrowskiego o Instytucie Bałtyckim.

⁶³ Sygn. Rs II 539, łącznie 7 fotokopii.

»Roku Żeromskiego« w województwie gdańskim»⁶⁴, „100-lecie urodzin Stefana Żeromskiego (1864–1964)”⁶⁵, „Żeromski a Pomorze”⁶⁶. Pod sygn. Rs II 549 zgrupowano korespondencję A. Bukowskiego związaną z obchodami kolejnych rocznic Stefana Żeromskiego, w tym zaproszenia na okolicznościowe sesje i spotkania. Bogaty zbiór opracowań, konspektów, notatek roboczych i fiszek źródłowych oraz bibliograficznych zawiera sygn. Rs II 550. Kolejne jednostki inwentarzowe zawierają: wycinki prasowe dotyczące Stefana Żeromskiego z okresu przed r. 1939⁶⁷ i po r. 1945⁶⁸ zbiór fotografii i widokówek z miejscami pobytu Stefana Żeromskiego⁶⁹. W zbiorze znajduje się też egzemplarz pracy magisterskiej Mirosławy Zaremby z r. 1960 pt. „Monografia »Wiatru od morza« Stefana Żeromskiego w oparciu o literaturę morza i Pomorza do r 1920”, opracowaną pod kierunkiem Kazimierza Wyki⁷⁰.

Andrzej Bukowski interesował się także twórczością Deotymy, czyli Jadwigi Łuszczewskiej (1834–1908), poetki i powieściopisarki, tworzącej w duchu romantyzmu, autorki m.in. słynnej *Panienci z okienka*, powieści będącą reperkusją jej pobytu w Gdańsku w l. 1857–1860. Swoje odwiedziny Gdańska opisała też barwnie w cyklu reportaży wspomnieniowych, publikowanych w r. 1858 w „Nadwiślaninie”, a w r. 1861 w „Tygodniku Ilustrowanym” pt. *Wycieczka do Gdańska*. Odpisy maszynowe tych tekstów znajdują się w omawianym zbiorze oznaczone sygnaturami Rs II 555 i 556.

W bloku sygnaturowym Rs II 557-559 zgrupowano interesujące materiały związane z uczestnictwem autora spuścizny w trzech przedsięwzięciach poświęconych tematyce kulturalno-literackiej: Sejmiku Twórców Morskich w Szczecinie w dn. 23-24 IX 1966 r.⁷¹, „Gdańskim Maju Literackim” w r. 1969⁷² oraz

⁶⁴ Rkps, k. 3 oraz maszynopis, k. 4.

⁶⁵ Maszynopis, k. 2.

⁶⁶ Rkps z 5.05.1986 r., k.

⁶⁷ Sygn. Rs II 551, 3 całości merytoryczne.

⁶⁸ Sygn. Rs II 552 (35 wyc.) i 553 (26 wyc.).

⁶⁹ Rs II 548, 18 jednostek.

⁷⁰ Maszynopis oprawiony, k. 97.

⁷¹ Sygn. Rs II 559, oprócz korespondencji, materiałów programowych i bogatej kolekcji wycinków prasowych, odnoszących się do Sejmiku Twórców Morskich znajdują się w omawianej jednostce inwentarzowej maszynopisy: wystąpienia A. Bukowskiego („Morze w poezji kaszubskiej”, k. 5) oraz jego opracowania: „Przegląd Czasopism: Rozmowy z polskimi marynistami” (k. 5), a także maszynopisy powielane wystąpień: Leszka Proroka („Węzłowe zagadnienia tematyki morskiej”, s. 33), Mieczysława Wejmana („Inspirujące wartości tematyki morskiej w sztuce”, s. 7), Henryka Mąki („Rola środków masowego przekazu w szerzeniu wiedzy o morzu, s. 20) i Lecha Miliana („Działalność kulturalna Związku Zawodowego Marynarzy i Portowców w aspekcie aktualnych potrzeb”, s. 13).

⁷² Sygn. Rs II 558, jednostka zawiera maszynopisy powielane dwóch referatów: Małgorzaty

w sesji naukowej „Literatura Gdańska i Ziemi Gdańskiej po r. 1945”, odbytej na Uniwersytecie Gdańskim w r. 1983⁷³.

Ostatni (prezentowany przeze mnie) blok sygnaturowy (Rs II 560-576) omawianego zespołu spuścizny stanowi bogaty zbiór tekstów i opracowań (maszynopisy oraz wycinki prasowe), omawiających (szeroko pojętą) problematykę kulturalno-literacką. Na szczególną uwagę zasługują: maszynopis (z r. 1938) dużego fragmentu artykułu Bernarda Chrzanowskiego „W pętach Wybrzeża”⁷⁴ i jego wersja drukowana w miesięczniku „Arkona” z r. 1947⁷⁵ oraz „gdańskie” egzemplarze „Tygodnika Ilustrowanego” z r. 1908⁷⁶ i 1925⁷⁷. Sygnaturą Rs II 568 oznaczono archiwalny nr „Tygodnika Pomorza Zachodniego »Szczecin« z r. 1948”⁷⁸. „Literatura Wybrzeża 1977–1990” to zbiór wycinków prasowych umieszczonych w jednostce inwentarzowej Rs II 567, zaś sygnatura Rs II 564 zawiera kolejny zbiór wycinków prasowych, dotyczących gdańskich „śladów” Adama Mickiewicza. Publikację prasową „Gdańsk a Fryderyk Wielki”, zamieszczoną w „Ilustrowanym Kurierze Polskim” z r. 1945 znajdziemy pod sygnaturą Rs II 561, a wycinki z artykułem Jadwigi Krausowej *Nieznana powieść angielska o Gdańsku*, zamieszczonym w „Dzienniku Bałtyckim”, pod sygn. Rs II 560. W referowanym zbiorze materiałów spuścizny znajduje się również szereg maszynopisów z opracowaniami: Mirosława Sawickiego („Wybrzeżowe środowisko literackie a poezja morska”⁷⁹), Jana Bełkota („Konfraternia Artystów w Toruniu w latach 1920–1939. Komunikat”⁸⁰), Marii Poterackiej („Gdańsk w prozie powieściowej Franciszka Fenikow-

---

Czerwińskiej: „Twórczość poetycka gdańskiego środowiska literackiego” (k. 24) oraz Krzysztofa Nowickiego: „Krytyka na zamówienie” (k. 14).

⁷³ Sygn. Rs II 557, w zbiorku zgromadzono notatki i maszynopis programu sesji (z własnoręcznym podpisem A. Bukowskiego) oraz kartoteczki fiszek bibliograficznych: „Publikacje książkowe 1945–1957”.

⁷⁴ Sygn. Rs II 562, k. 11.

⁷⁵ Sygn. Rs II 563: Bernard Chrzanowski, W pętach Wybrzeża (Fragment z teki pośmiertnej), w: „Arkona” Miesięcznik Poświęcony Kulturze i Sztuce, rok 1947, nr 3-4, s. 1-4.

⁷⁶ Sygn. Rs II 565, nr 3 z 18 stycznia 1908 r., s. 45-58, zawiera utwory i teksty: Wiktora Gomulickiego („Wenecja Północy”), Marii Konopnickiej („W Gdańsku”), Aleksandra Czechowskiego („Pod krzyżacką pięścią”), Henryka Mościckiego („Marynarka polska. Notatka historyczna”), Or-Ota (Artura Oppmana) „Pozdrowienie Gdańska”), Bolesława Prusa („Dzieci. Powieść”), Władysława St. Reymonta („Chłopi. Lato” fragm.), Józefa Weysenhoffa („Parę słów o kalendarzach gdańskich”).

⁷⁷ Sygn. Rs II 566, Nr 4 z 24 stycznia 1925 r., k. tyt. (tekst Z. Dębickiego „Gdańsk wojujący”), s. 69-72, (artykuł Jerzego Sosnkowskiego „Miasto niesforne”) i fragm. s. 65 z fot. widoku Gdańska z Wieży Mariackiej.

⁷⁸ Rok III, nr 3(77) z 18 stycznia 1948 r., s. 8; na s. 4 znajduje się artykuł Bohdana Zakrzewskiego „Pierwsze sonety o Bałtyku”.

⁷⁹ Sygn. Rs II 569, k. 21.

⁸⁰ Sygn. Rs II 576, maszyn. powiel., s. 19.

skiego”⁸¹), Krystyny Świerkosz („Podsumowanie I półrocza roku 1919 na podstawie „Gazety Gdańskiej”⁸²) oraz Bożeny Jaworskiej („Życie i twórczość Edwina Jędrkiewicza. Rozdział I. Młodość we Lwowie”⁸³, „Twórczość literacka Edwina Jędrkiewicza”⁸⁴. Związki Edwina Jędrkiewicza z młodopolskimi prądami literackimi”⁸⁵). Materiały warsztatowe do tematu „Formy literatury popularnej”, znajdujące się w jednostce inwentarzowej Rs II 570, zamykają niejako niniejszą prezentację omawianego fragmentu spuścizny Andrzeja Bukowskiego, dotyczącą problematyki kulturalno-literackiej na Pomorzu Gdańskim.

Angelika Dąbal

Materiały dotyczące folkloru, sztuki ludowej i teatrów amatorskich na Pomorzu oraz materiały dotyczące podróży Fryderyka Chopina na Pomorze

Folklor, sztuka ludowa, teatr amatorski

Andrzej Bukowski już w 1929 roku, będąc uczniem Gimnazjum Klasycznego w Kościerzynie, zamieścił w Drugiej Jednodniówce Towarzystwa Filomatów artykuł pt. *Wierzenia i legendy Kaszub*⁸⁶. Później jako badacz dziejów ruchu kaszubskiego i kultury na Pomorzu zajmował się również tradycjami ludowymi tej ziemi. Mimo że szeroko pojęta kultura ludowa nie była dziedziną dominującą w jego zainteresowaniach naukowych, to w wąskim pojęciu jako sztuką słowa zaj-

---

⁸¹ Sygn. Rs II 574, k. 13.

⁸² Sygn. Rs II 575, k. 1.

⁸³ Sygn. Rs II 573, k. tyt. rkps, k. 12 [tekst], 2 [przypisy].

⁸⁴ Sygn. Rs II 572, k. 10 [tekst], 2 [przypisy].

⁸⁵ Sygn. Rs II 571, k. 10 [tekst], 2 [przypisy].

⁸⁶ *Bibliografia publikacji prof. dr. Andrzeja Bukowskiego*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Prace historyczno-literackie”, 1986, nr 10-11, s. 31.